

**ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПРИМУС І ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ
ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНІСТЬ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ**

Розглянуто поняття кримінального процесуального примусу та його співвідношення із заходами забезпечення кримінального провадження, розкрито зміст примусу у обмеженні права на свободу та особисту недоторканість під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Ключові слова: кримінальний процесуальний примус, право на свободу та особисту недоторканість, заходи забезпечення кримінального провадження, обмеження права на свободу та особисту недоторканість, класифікація заходів забезпечення кримінального провадження.

Рассмотрены определения уголовного процессуального принуждения и его соотношение с мерами обеспечения уголовного производства, раскрыто содержание принуждения в ограничении права на свободу и личную неприкосновенность при применении мер обеспечения уголовного производства.

Ключевые слова: уголовное процессуальное принуждение, право на свободу и личную неприкосновенность, меры обеспечения уголовного производства, ограничение права на свободу и личную неприкосновенность, классификация мер обеспечения уголовного производства.

The concept of criminal procedural coercion and its correlation with measures of ensuring criminal proceedings are considered, the content of coercion in restriction of the right to liberty and personal integrity during the application of measures of ensuring criminal proceedings is revealed.

Key words: criminal procedural coercion, right to liberty and security, measures to secure criminal proceedings, restrictions on the right to liberty and security, classification of measures to ensure criminal proceedings.

Постановка проблеми. Обмеження права на свободу і особисту недоторканість під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження нерозривно пов'язане із питаннями застосування кримінального процесуального примусу. Різноманітні проблеми заходів забезпечення кримінального провадження – одна з найбільш «популярних» тем для наукових досліджень, що зумовлено широтою та актуальністю проблематики. Так, предметом досліджень були питання, що становлять інтерес в контексті цієї роботи, а саме щодо співвідношення кримінального процесуального примусу та заходів забезпечення кримінального провадження, їх класифікації за критерієм застосування примусу та ін.

Аналіз останніх наукових публікацій. Питання забезпечення права на свободу і особисту недоторканість під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження вивчали Ю.М. Грошевий, В.С. Зеленецький, О.В. Капліна, О.М. Коровайко, О.П. Кучинська, О.Р. Михайленко, Л.Р. Наливайко, І.Л. Петрухін, М.А. Погорецький, П.М. Рабінович, В.В. Рожнова, В.М. Савицький, Т.М. Слінько, Ю.Ф. Скакун, К.В. Степаненко, М.С. Строгович, Л.Д. Удалова, В.Г. Уваров, В.І. Фаринник, О.Г. Шило, М.Є. Шумило, О.Г. Яновська та ін.

Метою статті є дослідження низки питань, що стосуються забезпечення права на свободу і особисту недоторканість під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження: поняття кримінального процесуального примусу, його видів, співвідношення процесуального примусу та заходів забезпечення кримінального провадження, їх класифікації та ін.

Виклад основного матеріалу. Під заходами забезпечення кримінального провадження прийнято розуміти передбачені КПК заходи примусового характеру, які застосовуються за наявності підстав та в порядку, встановленому законом, з метою запобігання і подолання негативних обставин, що перешкоджають або можуть перешкоджати вирішенню завдань кримінального провадження, забезпеченню його дієвості [1, с. 367].

В.І. Фаринник заходи забезпечення кримінального провадження визначає як передбачені кримінальним процесуальним законом заходи державно-правового примусу, що застосовуються уповноваженими державними органами та особами, у встановленому законом порядку до підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, свідка та інших осіб, котрі залучаються до сфери кримінальної процесуальної діяльності, з метою запобігання та припинення їхніх неправомірних дій, забезпечення виявлення та закріплення доказів, досягнення завдань кримінального судочинства та дієвості провадження [2, с. 136].

КПК України визначає види заходів забезпечення кримінального провадження, їх мету, загальні правила, підстави їх застосування.

Так, до системи заходів забезпечення кримінального провадження належать:

- 1) виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід;
- 2) накладення грошового стягнення;
- 3) тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом;
- 4) відсторонення від посади;
- 4¹) тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя;
- 5) тимчасовий доступ до речей і документів;
- 6) тимчасове вилучення майна;
- 7) арешт майна;
- 8) затримання особи;
- 9) запобіжні заходи.

Мету застосування заходів забезпечення кримінального провадження законодавець формулює як «досягнення дієвості цього провадження» (ч. 1 ст. 131 КПК України) не розкриваючи змісту поняття «дієвість» або його ознак. Убачається, що дієвість тут означає виконання завдань кримінального провадження серед яких недопущення необґрунтованого примусу.

Загальні правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження передбачають обов'язковість судового контролю (крім випадків, передбачених КПК України); порядок подання клопотання про застосування заходу забезпечення кримінального провадження; перелік обставин, які зобов'язані довести слідчий, прокурор; обов'язок слідчого судді, суду врахувати можливість без застосованого заходу забезпечення кримінального провадження отримати речі і документи, які можуть бути використані під час судового розгляду для встановлення обставин у кримінальному провадженні; обов'язок сторін подати докази обставин, на які вони посилаються; вимога подання витягу з ЄРДР (ст. 132 КПК України).

Отже, у загальних положеннях застосування заходів забезпечення кримінального провадження безпосередньо визначено вимоги, що стосуються недопущення необґрунтованого та/або надмірного втручання (обмеження) прав людини, а саме: доведення того, що потреби досудового розслідування виправдовують такий ступінь втручання у права і свободи особи, про який ідеться в клопотанні слідчого, прокурора (п. 2 ч. 3 ст. 132 КПК України) та обов'язок слідчого судді, суду врахувати можливість без застосованого заходу забезпечення кримінального провадження отримати речі і документи, які можуть бути використані під час судового розгляду для встановлення обставин у кримінальному провадженні (ч. 4 ст. 132 КПК України).

У нормах, що визначають підстави та порядок застосування кожного із засобів забезпечення кримінального провадження також містяться положення, що спонукають правозастосовувача враховувати та дотримуватись вимоги щодо забезпечення різних аспектів права на свободу і особисту недоторканість.

Так, у ч. 3 ст. 140 КПК України визначено обмеження застосування приводу не тільки щодо кола учасників кримінального провадження, а й конкретизовано такі обмеження для певних категорій свідків: привід свідка не може бути застосований до неповнолітньої особи, вагітної жінки, осіб з інвалідністю першої або другої груп, особи, яка одноосібно виховує дітей віком до шести років або дітей з інвалідністю.

У ч. 3 ст. 143 передбачено, що застосування заходів фізичного впливу не повинно перевищувати міри, необхідної для виконання ухвали про здійснення приводу, і мають зводитися до мінімального впливу на особу. Забороняється застосування заходів впливу, які можуть завдати

шкоди здоров'ю особи, а також примушення особи перебувати в умовах, що перешкоджають її вільному пересуванню, протягом часу більшого, ніж необхідно для негайного доставлення особи до місця виклику.

Обов'язок слідчого судді при вирішенні питання про арешт майна враховувати наслідки арешту майна для підозрюваного, обвинуваченого, третіх осіб (п. 6 ч. 2 ст. 173 КПК України). Такі наслідки арешту майна мають самостійне значення і можуть стосуватись не тільки обмеження майнових прав, але й права на свободу і особисту недоторканість, законодавець розмежовує їх із розумністю та співрозмірністю обмеження права власності завданням кримінального провадження (п. 5 ч. 2 ст. 173 КПК України). У ч. 4 ст. 173 КПК України зазначено, що у разі задоволення клопотання слідчий суддя, суд застосовує найменш обтяжливий спосіб арешту майна. Слідчий суддя, суд зобов'язаний застосувати такий спосіб арешту майна, який не призведе до зупинення або надмірного обмеження правомірної підприємницької діяльності особи, або інших наслідків, які суттєво позначаються на інтересах інших осіб.

Ч. 3 ст. 176 КПК України передбачає, що слідчий суддя, суд відмовляє у застосуванні запобіжного заходу, якщо слідчий, прокурор не доведе, що встановлені під час розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів обставини, є достатніми для переконання, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів, передбачених ч. 1 ст. 176 КПК України, не може запобігти доведенню під час розгляду ризику або ризикам. При цьому найбільш м'яким запобіжним заходом є особисте зобов'язання, а найбільш суворим – тримання під вартою.

Зі змісту законодавчого регулювання заходів забезпечення кримінального провадження убачається, що в його основу закладено сутнісні ознаки засади дотримання права на свободу і особисту недоторканість, адже КПК України, крім їх нормативного визначення, передбачає підстави для їх застосування, порядок дій уповноважених органів та засоби захисту прав осіб щодо яких ці заходи застосовуються. Кожен із заходів забезпечення кримінального провадження у різній мірі обмежує право на свободу і особисту недоторканість, що має значення при його виборі із урахуванням зазначених обставин.

Системний аналіз нормативних положень про застосування заходів забезпечення кримінального провадження з позицій характеру і змісту правообмеження дозволив визначити класифікацію таких обмежень: загальні (незалежно від виду заходу забезпечення кримінального провадження для будь-якого суб'єкта) – підкоряються законним вимогам уповноваженого органу; спеціальні – визначені для певного виду заходу забезпечення кримінального провадження; додаткові – передбачені ч. 6 ст. 194 КПК України.

Відповідно до усталеної позиції, ознакою заходів забезпечення кримінального провадження визначають їх примусовий характер, що має безпосередній зв'язок із забезпеченням права на свободу і особисту недоторканість.

Примус у кримінальному процесі – завжди головна тема в науці кримінального процесу, вона тісно пов'язана з низкою інших тем. Примус як реальне правове явище має вплив на доктринальні підходи до визначення форми кримінального процесу, способів його здійснення та забезпечення, практика реалізації примусових заходів свідчить про ступінь дотримання прав і свобод людини у державі [3, с. 215].

Державно-правовий примус та примус у кримінальному процесі, як його галузевий різновид, визначають подібно:

державний примус у правовій державі з позиції принципу верховенства права та прав і свобод людини доцільно визначити як сукупність заходів владного зовнішнього впливу, що їх здійснюють від імені держави, спрямованих на примушування суб'єктів права до певної поведінки. Державний примус становить правові відносини, що характеризуються асиметричним положенням представника компетентного державного органу, котрий здійснює примус та особи, яку примушують. Державний примус у правовій державі виправданий, якщо його здійснюють з метою захисту прав людини, що дає змогу забезпечити загальне благо. Державний примус у правовій державі має бути відповідним, обґрунтованим та нормативним; здійснюватися на підставі якісних нормативно-правових актів; не принижувати гідність людини [4, с. 10];

метод кримінально-процесуальної діяльності, який полягає у формуючому, нормативно закріпленому впливі визначених державних органів і посадових осіб на правосвідомість суб'єкта кримінально-процесуальної діяльності незалежно від його волі, бажання, що передбачає для примушованого загрозу чи дійсне настання негативних наслідків матеріального, морального чи організаційного характеру з метою забезпечення його належної поведінки і, як наслідок, виконання завдань кримінального судочинства [5, с. 9];

кримінальний процесуальний примус – це метод державного впливу, що виявляється в правових обмеженнях особистісного, майнового та організаційного характеру учасників кримінальної процесуальної діяльності [6, с. 18];

передбачені кримінально-процесуальним законодавством процесуальні засоби примусового характеру, що застосовують у сфері кримінального судочинства уповноважені на те посадові особи і державні органи за наявності підстав і в порядку, передбаченому законом, стосовно обвинувачених, підозрюваних та інших осіб для попередження і припинення їх неправомірних дій з метою успішного розслідування та виконання завдань кримінального судочинства [7, с. 45–47];

державний примус можна визначити як метод впливу держави на свідомість і поведінку осіб, на особу та майно суб'єктів правових відносин з метою забезпечення належної реалізації права, запобігання правопорушенням, покарання та виправлення правопорушників, поновлення порушених прав, що його застосовують державні органи відповідно до їхньої компетенції незалежно від волі та бажання юридично зобов'язаних суб'єктів [8, с. 37];

сукупність заходів державно-владного характеру, що завдають істотного, тимчасового обмеження прав і законних інтересів обвинуваченого, підозрюваного та інших учасників кримінального судочинства шляхом фізичної, психічної і моральної дії на них за наявності фактичних даних, що вказують на необхідність вживання цих заходів, на підставі винесеного компетентними посадовими особами рішення, з метою запобігання і припинення кримінально-процесуальних порушень, відновлення процесуальних правовідносин у сфері судочинства для досягнення його завдань [9, с. 137];

нормативно закріплений вплив держави на суб'єктів суспільного життя з метою забезпечення їх належної поведінки, який у вигляді встановлених законом правообмежень здійснюється компетентними органами під час правозастосовної діяльності [10, с. 9];

метод впливу держави на свідомість і поведінку, на особу і майно суб'єктів правових відносин, який застосовується державними органами відповідно до їхньої компетенції незалежно від волі та бажання юридично зобов'язаних суб'єктів з метою забезпечення належної реалізації права попередження правопорушень, покарання та виправлення правопорушників, поновлення порушених прав [11, с. 12].

Ці та інші визначення розкривають мету та зміст примусу із урахуванням різних характеристик та у різному обсязі, проте, незважаючи на певні відмінності у формулюваннях, більшість науковців широко тлумачать це поняття як вплив на різні сфери фізичного і психічного життя людини, що узгоджується із визначеним поняттям і сутністю права на свободу і особисту недоторканість.

Ознаками заходів забезпечення кримінального провадження як одного з видів заходів державного примусу Т.П. Яцик та С.Л. Болехівська визначають: 1) винятковий характер; 2) застосовуються лише в тих випадках, коли іншими заходами завдання кримінального провадження досягнути неможливо; 3) мають примусовий характер, який залежить не від порядку їхньої реалізації, а від самої законодавчої моделі, що передбачає можливість застосування примусу; 4) мають процесуальний характер і регулюються кримінальним процесуальним законом; 5) підстави, умови, межі й порядок їхнього застосування детально регламентовані законом; 6) спрямовані на досягнення єдиної мети – забезпечити належний порядок провадження, його дієвість; 7) оскільки процесуальний примус є різновидом державного примусу, специфічним суб'єктом його застосування завжди є виключно компетентні державні органи та посадові особи, які здійснюють провадження [12, с. 206–207].

Переважно заходи забезпечення кримінального провадження та заходи кримінального процесуального примусу ототожнюють (але не завжди, наприклад, Л.М. Лобойко і О.А. Банчук вважають, що примус є там, де є застосування фізичної сили, тобто «заходами примусу доцільно визнавати лише привід, затримання особи, вилучення майна чи документів, під час яких застосовується фізична сила [13, с. 133]).

Ми поділяємо першу (поширену) точку зору і вважаємо також, що примус можливий і під час реалізації інших дій і заходів, тому його тлумачення не можна обмежувати лише застосуванням заходів забезпечення кримінального провадження.

О. Г. Шило зазначає, що ці заходи мають виражений примусовий характер, який залежить не від порядку реалізації цих заходів, а від їх законодавчої моделі. Навіть коли особа не заперечує проти обмеження її прав і свобод, що пов'язане із застосуванням заходів забезпечення кримінального провадження, вони все одно мають примусовий характер, оскільки сама можливість застосування примусу передбачена законом [14, с. 256].

Заходи забезпечення кримінального провадження завжди пов'язані із застосуванням примусу у кримінальному процесі. Саме примус є запорукою того, що застосування заходів забезпечення кримінального провадження досягне мети – дієвості (ефективності) провадження [15, с. 118-119].

Ми підтримуємо такий підхід і примусовий характер заходів забезпечення кримінального провадження крізь призму права на свободу і особисту недоторканість розуміємо також як незалежний від поведінки і ставлення особи обмежувальний (як фізичний, так психічний, моральний) вплив на це право. Убачається також, що застосування заходів забезпечення кримінального провадження створює певну процесуальну ситуацію, яка передбачає спосіб поведінки її учасників і за інших обставин (відсутність такої ситуації, відсутність обов'язку і засобів реагування на його невиконання) суб'єкт, який навіть добровільно виконує певні процесуальні обов'язки, не обрав би такий спосіб поведінки, утримався б від цих дій.

Потрібно також звернутись до класифікацій заходів кримінально-процесуального примусу та заходів забезпечення кримінального провадження зокрема, ставлячи за мету розкрити різні аспекти забезпечення права на свободу і особисту недоторканість при їх застосуванні.

О.В. Верхогляд-Герасименко заходи кримінально-процесуального примусу розподіляє за групами:

1. Передбачені кримінально-процесуальним законом заходи примусового характеру, які застосовуються уповноваженими на те державними органами та посадовими особами за наявності передбачених законом підстав і в установленому законом порядку до підозрюваного, обвинуваченого та інших учасників кримінального процесу, що спрямовані на припинення й запобігання з боку останніх неправомірним діям, які перешкоджають належному здійсненню досудового розслідування, розгляду, вирішенню кримінальної справи в суді та виконанню вироку.

2. Заходи державного примусу запобіжного характеру, які, не будучи покаранням, застосовуються органами прокуратури, слідства й суду для здійснення завдань правосуддя лише у випадку дійсної необхідності до обвинуваченого, свідка, експерта, понятного, перекладача та інших осіб у суворій відповідності із кримінально-процесуальним законом і з урахуванням прав і законних інтересів цих осіб.

3. Передбачені кримінально-процесуальним правом дії та рішення органів, які ведуть провадження по справі, що обмежують права учасників процесу поза їх волею.

4. Передбачені кримінально-процесуальним законом заходи примусового характеру, які застосовуються компетентними особами та органами за наявності підстав і в порядку, передбачених законом, з метою подолання негативних обставин, що перешкоджають або можуть перешкоджати вирішенню завдань кримінального судочинства, та забезпечення виконання рішень органів досудового розслідування й суду [16, с. 21–22]

В.І. Фаринник пропонує класифікувати заходи забезпечення кримінального провадження за різними критеріями, зокрема:

1) за метою застосування:

– заходи, що забезпечують належну поведінку підозрюваного, обвинуваченого у кримінальному провадженні та виконання ними процесуальних обов'язків (запобіжні заходи). Ці заходи пов'язані з суттєвим обмеженням прав та інтересів підозрюваного, обвинуваченого, мають специфічну мету та особливий порядок застосування;

– заходи, що забезпечують отримання та збирання доказів (виклик слідчим, прокурором, судовий виклик, тимчасовий доступ до речей і документів тощо). На відміну від запобіжних, завдання цих заходів полягає у забезпеченні слідчому та суду можливості виявити, вилучити та дослідити докази;

– заходи, що спрямовані на забезпечення законного порядку під час провадження (привід, накладення грошового стягнення, відсторонення від посади);

– заходи по забезпеченню цивільного позову та можливої конфіскації майна (тимчасове вилучення майна, арешт майна тощо);

2) за терміном дії:

– заходи, що тривають протягом чітко визначеного періоду часу (запобіжні заходи, відсторонення від посади, арешт майна тощо);

– заходи, термін дії яких не визначено (привід тощо);

3) за підставами застосування:

– заходи, що застосовуються у зв'язку з невиконанням (або можливим невизнанням) процесуальних обов'язків (накладення грошового стягнення, привід, запобіжні заходи тощо);

– заходи, які застосовуються незалежно від процесуального правопорушення (тимчасовий доступ до речей і документів; тимчасове вилучення майна);

4) за режимом обмеження прав і свобод людини:

– заходи, що пов'язані із тимчасовою ізоляцією особи (тримання під вартою, домашній арешт, затримання особи);

– заходи, які не пов'язані з тимчасовою ізоляцією особи (накладення грошового стягнення, тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, особисте зобов'язання, особиста порука, застава тощо) [8, с. 334; 2, с. 135–137] за критерієм обмеження прав і свобод учасників кримінального провадження, як, наприклад,

– ізоляційні запобіжні заходи – тримання під вартою, затримання, домашній арешт. Ці заходи фізично обмежують особисту свободу підозрюваного, обвинуваченого, ізолюючи його від суспільства. Характер правообмежень у даному випадку обумовлює необхідність встановлення строку дії цих заходів;

– неізоляційні психолого-примусові запобіжні заходи, пов'язані із застосуванням щодо підозрюваного, обвинуваченого психічного впливу, який полягає у покладенні певних обов'язків, пов'язаних із забезпеченням їх належної поведінки і можливості застосування більш суворих запобіжних заходів у випадку їх невиконання. До цієї групи належать усі інші запобіжні заходи, зокрема особисте зобов'язання, особиста порука, застава [1, с.170].

С.М. Смоков пропонує класифікацію заходів забезпечення кримінального провадження за критерієм обмеження конституційних прав громадян: 1) заходи, які обмежують суспільне і приватне життя громадян (виклик слідчим, прокурором, судовий виклик, привід, тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, відсторонення від посади, тимчасовий доступ до речей і документів); 2) заходи, які обмежують майнові права громадян (накладення грошового стягнення, тимчасове вилучення майна, арешт майна); 3) заходи, які обмежують свободу пересування громадян (особисте зобов'язання, домашній арешт, особиста порука, застава); 4) заходи, які обмежують особисту свободу громадян (затримання та тримання під вартою) [17].

Отже, науковці пропонують різні класифікації заходів забезпечення кримінального провадження, що розкривають їх важливі ознаки, умови застосування та інші обставини.

Серед різноманітних класифікацій заходів забезпечення кримінального провадження не пропонується класифікація за критерієм обмеження права на свободу і особисту недоторканість. Спроба розробити таку класифікацію призвела до висновку, що в її основі може бути тільки ступінь обмеження права на свободу і особисту недоторканість (ми не брали до уваги інші критерії, які не мають значення в досліджуваному контексті: суб'єкти, мета та ін.), а всі, без винятку, заходи забезпечення кримінального провадження є обмеженням права на свободу і особисту недоторканість.

Висновок. Заходи забезпечення кримінального провадження відрізняються за характером і змістом примусу, його обсягом та умовами застосування, забезпечення права на свободу і особисту недоторканість не залежить від виду заходу забезпечення кримінального провадження і однаково поширюється кожен з них.

Таким чином, будь-який захід забезпечення кримінального провадження має застосовуватись із забезпеченням права на свободу і особисту недоторканість.

Забезпечення права на свободу і особисту недоторканість – це стала, незмінна, безальтернативна складова застосування заходів забезпечення кримінального провадження, вибір може бути здійснено лише щодо конкретного заходу забезпечення кримінального провадження, який у тій або іншій мірі це право обмежує.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процес: підручник за заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. К.: ЦУЛ, 2013. 544 с.
2. Фаринник В.І. Заходи забезпечення кримінального провадження у новому кримінальному процесуальному законодавстві: сутність та класифікація. *Вісник кримінального судочинства*. № 1. 2015. С. 133–142.
3. Андрушко О. Примус у кримінальному процесі: питання денотації і конотації. *Підприємництво, господарство і право*. № 4. 2018. С. 215–220.
4. Ортинський В. Погляд на державний примус у контексті європейської інтеграції України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. № 889. 2018. С. 4–11.

5. Благодир А. А. Застосування примусу під час провадження слідчих дій : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. К., 2009. 19 с.
6. Зинатуллин З. З. Уголовно-процессуальное принуждение и его эффективность. Казань, 1981. 136 с.
7. Смоков С. М. Види обмежень конституційних прав громадян у новому Кримінальному процесуальному кодексі України. *Форум права*. № 2. 2012. С. 628–632.
8. Ровинський Ю. О. Поняття та види державного примусу. *Держава і право*. Вип. 49. С. 35–41.
9. Мельников В. Ю. Понятие мер уголовно-процессуального принуждения и его виды. *Северо-Кавказский юридический вестник*. № 2. 2006. С. 126–138.
10. Рожнова В. В. Застосування заходів процесуального примусу, пов'язаних з ізоляцією особи : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. К., 2003. 27 с.
11. Шевчук О. М. Засоби державного примусу у правовій системі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2003. 20 с.
12. Яцик Т. П., Болехівська С. Л. Проблеми та напрями вдосконалення застосування заходів забезпечення кримінального провадження в Україні. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. Вип. 4–5 (8–9). 2017. С. 202–207.
13. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : навчальний посібник. К.: Ваіте, 2014. 280 с.
14. Кримінальний процес : підручник за заг. ред. В. Я. Тація, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків: Право, 2014. 824 с.
15. Кримінальний процес : навч. посібн. у п'яти томах і відповідях / Л. Д. Удалова, В. В. Рожнова, Д. О. Савицький, О. Ю. Хабло. 3-є вид. пере-робл. і доповн. К.: Видавець, 2012. 275 с.
16. Верховняд-Герасименко О. В. Забезпечення майнових прав особи при застосуванні заходів кримінально-процесуального примусу : монографія. Х. : Юрайт, 2012. 213 с.
17. Смоков С. М. Види обмежень конституційних прав громадян у новому кримінальному процесуальному кодексі України. URL : <http://archive.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2012-2/12ccmpku.pdf>.

УДК 343

МІРОШНИЧЕНКО С. С.

ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НАДАННЯМ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

У статті проаналізовано злочини у сфері службової діяльності, а саме перевищення влади або службових повноважень у системі злочинів. Визначено, що перевищення влади або службових повноважень є небезпечним злочином, який вчинюється у сфері службової діяльності і посягає на охоронювані законом права й інтереси окремих громадян, інтереси юридичних осіб, державні та громадські інтереси.

Ключові слова: службова особа, перевищення влади, службові повноваження, службова діяльність.

В статье проанализированы преступления в сфере служебной деятельности, а именно превышение власти или служебные полномочия в системе преступлений. Определено, что превышение власти или служебных полномочий является опасным преступлением, совершаемым в сфере служебной деятельности и пося-